

30.1.2023

Julkinen

Jakelu Hallintovaliokunnalle

Tiedoksi

Elisa Oyj lausunto: HE 133/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Elisa kiittää mahdollisuudesta saada lausua annettavasta hallituksen esityksestä koskien: HE 133/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi.

Elisa pitää myönteisenä tämän digitalisaatiokehityksen kannalta keskeisen ratkaisualan kehittämistä ja mielellään osallistuu ja allokoii voimavaroja yhteiskehitykseen kohti yhä laajemmin kitkattomaa digitalisoituvaa ja kyberturvallista yhteiskuntaa.

Esitämme osaltamme Ficom ry:n lausuntoa täydentäen seuraavat huomiot jatkovalmistelun tueksi.

1. Ajatus itsehallinnoitavasta sähköisestä identiteetistä ja mahdollisuus kontrolloida omia tietoja on lähtökohtaisesti kannatettava. Korostamme kuitenkin, että kyseessä on kansalaisille uusi ja merkittävästi nykyisistä ratkaisuista poikkeava toimintamalli ja uudentyyppinen arkkitehtuuri. Palvelu tulee siten tuotteistaa markkinoille erityistä huolellisuutta ja varovaisuutta noudattaen ja kaikki riskit kattavasti huomioiden sekä yksityiskohtiin paneutuen, jotta mahdolliset ja jopa todennäköiset negatiiviset vaikutukset voidaan ennalta ehkäistä. Toteamme, että Suomessa on juuri uudistettu ja toimiva, kustannustehokas ja laajaa kansalaisluottamusta nauttiva Sähköisen tunnistamisen järjestelmä ja kehittäessä tätä uutta rinnakkaista järjestelmää tulisi varmistaa kaikin keinoin, ettei toimivaa kokonaisuutta vaaranneta esimerkiksi tarpeettoman markkinahäiriön seurauksena. Huomautamme, että jokaisella uuden palvelun käyttöön ottavalla henkilöllä on oltava käytössään voimassa oleva passi tai henkilökortti sekä todennäköisesti vähintään yksi markkinoilta hankittu väline sähköiseen tunnistamiseen. Välitön seuraamus tästä on, että saavutettava rajahyöty uudesta Digitaalisen henkilöllisyyden lisäpalvelusta on kokonaisuuden tasolla vähäinen ja todennäköisesti kasvattaa verorasitusta verrattuna nykytilanteeseen.
2. Jotta hankkeen keskiössä oleva kansalaisten yhdenvertaisuus toteutuu, tulee jokaisen suomalaisen jatkossa saada käyttöönsä helposti passi tai henkilökortti elämäntilanteesta riippumatta, tarvittaessa avustetusti osana sosiaalietuuksia. Mikäli tämä ei toteudu niin ehdotus tulee väistämättä lisäämään kansalaisten eriarvoisuutta sekä kasvattamaan jo varsin syvää digikuilua eri väestöryhmien arjessa. Passien sekä henkilökorttien sekä digihenkilöllisyyden hankintamahdollisuus tai jopa mahdollinen velvollisuus tähän ja sen toteutuminen tulisi yksityiskohtaisesti kuvata ja varmistaa osana tätä ehdotusta. Tunnistamme ilmeisenä riskinä,

30.1.2023

Julkinen

että tiettyjen erityisryhmien palveluiden tuottamisen vastuu saattaa siirtyä nykyistäkin vahvemmin pankkien tai teleoperaattoreiden vastuulle, mikäli yksittäinen kansalainen kieltäytyy tai on muutoin estynyt hankkimasta passia tai henkilökorttia.

3. Näkemyksemme mukaan nyt ehdotettu malli, jossa palveluun luottavat yhteisöt ja tahot voivat aloittaa palvelun käytön ehdotetun 26§ mukaisella tavalla on täysin riittämätön, mikäli palvelun käyttöä ei rajata vain julkiselle sektorille vaan se tarjotaan avoimesti ja vastikkeetta nykyisille markkinoille. Näyttäisi vahvasti siltä, että vastuu asiointin turvallisuudesta sekä käyttökustannukset vyörytetään sekavana ja vaikeaselkoisena palveluehtojen, ohjeiden ja velvoittavan lainsäädännön yhdistelmänä yksittäiselle kansalaiselle. Valtion markkinoille tarjoamassa ratkaisussa tulisikin lähtökohtaisesti tarjota erittäin korkeaa turvatasoa ilman kompromisseja ja varmistua hyvin huolellisesti luottavien tahojen osalta heidän kaikista olennaisista taustatiedoistaan sekä siitä että palvelun käyttötarkoitus on asianmukainen, luovutettujen henkilötietojen käsittely on vaatimuksenmukaista ja kuluttajan oikeudet eri asiointipalveluissa pystytään toteuttamaan vähintään niiltä osin, kun asiointitapahtumissa on käytetty uutta palvelua. Lähtökohta tulee olla, etteivät kansalaisen tiedot valtion tarjoamasta palvelusta voi missään asiointitilanteessa, erityisesti sähköisen asiointin osalta, päätyä osaksi epäselviä palveluketjuja ja kalasteluyrityksiä tai tahallisia eri motivein tehtyjä pahimmillaan suuria ryhmiä koskevia väärinkäytöksiä. Toteamme myös, että kansalaista tulee pystyä suojaamaan aivan erityisesti niissä tilanteissa, joissa omien tietojen tietoinen jakaminen on johtamassa väärinkäyttöön tai kansalaisen oikeuksien loukkaamiseen. Vastuu tästä ei voi missään tapauksessa olla yksin kansalaisella vaatimuksen ollessa täysin kohtuuton huomoiden uuden palvelun kuvattu toimintaympäristö. Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen myöntäminen olisi myös tarkoituksenmukaista turvallisuuden takaamiseksi liittää osaksi vain Poliisin kasvokkain tekemää ensitunnistamista haettaessa passia tai henkilökorttia. Mikäli ehdotuksen lopputuloksena syntyy järjestelmä, jossa tietoturva ja -suoja kokonaisuutena ei ole kaikilta osiltaan aukotonta on mahdollista, että jopa suomalaisen passien ja henkilökorttien nykyinen erittäin korkea luottamustaso voi merkittävästi heikentyä.
4. Elisan näkemyksen mukaan ehdotettu hanke ei myöskään varmista hallittua siirtymää kohti tulevia EU-lompakoita ja EU Identiteettiä. Hanke on omiaan sementtoimaan lyhyellä aikavälillä markkinoita hallitsevien pankkitunnisteiden markkinaosuutta perustuen niiden horjumattomaan asemaan tilinkäyttö- tai maksuvälineenä. Toisaalta tämä ehdotus viitoittaa vahvasti tietä pidemmällä aikavälillä kohti tulevaisuutta, jossa tavoitteena näyttäisi olevan ohjata kansalainen hoitamaan iso osa kaikesta muusta kuin pankki- ja maksupalveluissa tapahtuvasta asiointista julkishallinnon tarjoamalla lompakkoratkaisulla. Skenaario, jossa iso osa kansalaisen arjen asiointista kulkee ilman valinnan vapautta julkisen digilompakon kautta ei ole vallitsevassa dynaamisessa toimintaympäristössä kilpailukykyinen eikä toteutuskelpoinen tulevaisuuden vaihtoehto. On vähintäänkin epäselvää, olisiko yhden lompakon malli kansalaistenkaan mielestä optimaalinen vaihtoehto verrattuna tilanteeseen, jossa vaihtoehtoja on runsaasti tarjolla ja jokainen voi valita omista lähtökohdistaan itselleen sopivimman palvelun.

30.1.2023

Julkinen

5. Kivijalka-asioinnin kehittäminen on myönteistä, näkemyksemme mukaan tämä tulisi kuitenkin tehdä tiiviimmässä yhteistyössä myös mahdollisten tulevien EU-lompakoiden tarjoajien kanssa sekä mahdollistaa digitaalisen henkilökortin ja ydinidentiteetin todisteen liittäminen viipymättä osaksi vaatimukset täyttävää lompakkopalvelua tai nykyistä vahvaa sähköistä tunnistuspalvelua. Tavoite tulisi olla, että jokainen kansalainen voisi vapaasti valita parhaiten tarpeitansa vastaavan palvelun, jolla esittää digitaalinen henkilöllisyystodistus asioidessaan fyysisen maailman palveluissa ja käyttää ydinidentiteetin todistettaan osana markkinoilta valitsemaansa sähköistä tunnistusvälinettä ja tulevaisuudessa Lompakko palveluaan.

Elisa ehdottaakin nyt kehitteillä olevan Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen kehittämisen pysäyttämistä keskeneräisenä, liian riskialttiina ja parhaimmillaankin vain marginaalisia hyötyjä esitetyssä muodossa tuottavana hankkeena. Näkemyksemme mukaan nyt tulisikin perehtyä huolella ja keskittyä vaikuttamaan tulevien EU vaatimusten sisältöön ja vaikutuksiin ilman tarpeetonta ennen aikaista riskinottoa ja verorahoilla tehtävää vedonlyöntiä tulevista kokonaisratkaisuksista, teknologioista ja arkitektureista.

Suomessa on usein epäonnistuttu tietojärjestelmien kehittämisessä erityisesti epäselvien vaatimusten ja tulevaisuuden tarpeiden huomioimatta jättämisen johdosta ja esitetyn hankkeen osalta riskit ovat ilmeiset ja niiden toteutuminen osin jopa todennäköistä viimeisimmän tiedon valossa. Arviomme mukaan riskien toteutuminen sisältää myös merkittäviä budjettivaikutuksia ja uuden palvelun maineriskin, jonka korjaaminen voi olla hyvin vaikeata. Tulisi myös huomioida, että hanke vaarantaa markkinahäiriön syntymisen myötä nykyisen tunnistusjärjestelmän toiminnan, jonka seurauksena saattaa syntyä hankalasti ratkaistava ongelmatilanne, jonka korjaaminen kestää pitkään.

Korostamme myös, että välitöntä kansallisten ratkaisujen muutostarvetta ei nyt ole. Suomessa on sähköisen tunnistamisen osalta erittäin toimintavarma, riskeiltään hajautettu, kyberturvallinen ja laajassa käytössä oleva järjestelmä, jota erittäin suuri osa kansalaisista pitää toimivana. Valtaosa käytössä olevista tunnistusratkaisuksista on myös uudistettu vuosina 2018-2021 ja lisää uusia palveluita esitellään lähiaikoina markkinoille. Passien ja henkilökorttien saatavuuden ja käyttömahdollisuuksien osalta tilannetta voidaan myös pitää yleisellä tasolla vähintäänkin hyvänä.

Kehitystä ei kuitenkaan tule lopettaa vaan tulisi panostaa erityisesti julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön kehittämiseen ja tulevan palvelutarjonnan monimuotoisuuden varmistamiseen. Ehdotukset EU:n laajuisesta SSI-ratkaisusta ja digitaalisten sisämarkkinoiden toiminnan kehittämisestä ovat kannatettavia ja tarjoavat valtavan kehityspotentialin taloudelliselle tehostamiselle ja kasvuille. Suomalainen järjestelmä, jossa on lukuisia toisistaan riippumattomia kehittyneitä tunnistuspalveluita ja innovaattoreita kuten sähköisiä allekirjoituksia ja pääsynhallintaa tarjoavia toimijoita, FINDY yhteenliittymä, Suomen Tunnistusosuuskunta ja uuden sukupolven mobiilimaksamisen palvelut muodostaa erinomaisen pohjan kilpailukykyisen ja hyvin kansalaisia palvelevan SSI-pohjaisen ratkaisun kehittämiseen, joka tarjoaa moninaiset palvelut sekä runsaasti valinnanvaraa ja vaihtoehtoja kansalaiselle.

Ficom ry on jo hankkeen valmistelun aikana toimittanut useita ehdotuksia toimivan julkisen ja yksityisen yhteistyön jatkokehityksen osalta. Tarjoudumme osaltamme laajentamaan näitä ehdotuksia kattamaan toimintamallit, joilla varmistetaan kansallinen kehitys EU-lompakoiden eturintamassa ja

30.1.2023

Julkinen

laajat yhteistyömallit, jotka takaavat kuluvaan vuosikymmenen aikana maksimaaliset kansalliset hyödyt uusien teknologioiden ja palveluiden osalta hyödyntäen valtion takaamaa ydinidentiteetin todistetta ja osana tulevaa koko EU:n laajuista SSI kokonaisuutta.

Annamme myös mielellään lisätietoja koskien lausuntoamme.

Helsingissä 30.1.2023

Perttu Hörkkö
Kehityspäällikkö
Elisa Oyj

